

Cultura și conservarea limbii – componente esențiale ale existenței și conștiinței naționale. Un studiu de caz – regiunea Cernăuți

Alexandrina CERNOV

Ceea ce și-au dorit românii din Bucovina în toate epocile istorice (mai ales începând cu Revoluția de la 1848) – a fost organizarea vieții culturale și științifice în instituții profesionale de înaltă calitate, la care aspiră și astăzi românii din regiunea Cernăuți.

Istoria ne-a hărăzit să fim la margine de țară sau imperiu (ba la Estul, ba la Vestul lor): Țara Moldovei, Austria, România, URSS, Ucraina. Cu toate vicisitudinile, românii (ajunși astăzi la doar 20% din totalul populației din regiune) și-au păstrat, timp de peste 200 de ani, tot ceea ce înseamnă pentru un popor conștiință, spiritualitate și identitate națională. Generații de intelectuali români, ale căror nume merită să fie valorificate pentru istoria și cultura românilor, au muncit pentru ca limba, școala, biserica și istoria să constituie o permanență la Cernăuți. Mulți bucovineni din diaspora, remarcabili oameni de cultură și spiritualitate românească, au trăit și mai trăiesc și astăzi experiența Bucovinei ca o durere personală și o nostalgie romantică. Soarta istorică a românilor din Bucovina poate fi înțeleasă numai printr-o cercetare profundă, conștientă și cinstită, situată dincolo de orice retorică sentimentală sau politică. Există o istorie a rezistenței prin limbă, școală, biserică, în general prin cultură.

S-a vorbit despre modelul *homo bucovinensis* și nu putem fi de acord cu interpretarea propusă de către unii politicieni și istorici. Imaginea de *homo bucovinensis*, susținută și idealizată mai ales de către cercetătorii germani și austrieci, preluată astăzi de politicienii ucraineni în cadrul unor foruri științifice sau publicații, este discutată și propusă ca model pentru o viitoare Europă. În realitate, însă, în spatele acestui concept fals se intenționează crearea unei personalități lipsită de orice conștiință națională, care, chiar dacă își mai vorbește limba maternă și își cunoaște valorile naționale, este tolerantă și servilă politicii naționale dominante. Într-o nouă formulă, ideologia sovietică impunea, de exemplu, pentru întreg spațiu multinațional al URSS noțiunea de „om sovietic” (*homo sovieticus*) – „național prin formă și socialist prin conținut”. Această politică era demonstrată prin spectaculoasele reprezentări festive, cu cântece și dansuri ale „popoarelor conlocuitoare”, cu excelente costume naționale și ritmuri naționale specifice. Se menținea astfel iluzia unei politici de ocrotire a acestor popoare. Din păcate, acest mod de falsificare, de fapt, a specificului național, prin reducerea acestei noțiuni la formă, masca, în realitate, distrugerea din interior a modului de gândire specific național, al conținutului național.

Astăzi, deja sub o nouă (dar învechită) asistăm la Cernăuți la un nou val de susținere a „formeii naționale”, promovând pe același fundal spectacole naționale, însoțite de discursuri ultrapatriotice, în spatele cărora se formează o imagine falsă a adevăratelor probleme cu care se confruntă comunitatea românească din Ucraina (sau chiar negarea lor), menită să ne distragă atenția de la adevăratele strategii naționale și culturale care ar trebui promovate. Pe de altă parte, nici comunitatea românească nu are proiecte clare de rezolvare a acestora.

Românii sunt obsedați astăzi de ideea dezbinării Societăților românești, a intelectualității, a existenței unor ambiții personale sau de grup ale liderilor care nu se pot înțelege între ei, iar presa (ziarul „Ceas”, revista „Clopotul Bucovinei”, care excelează în acest scop) creează legende ale unor personalități, cu scopul de a-i intimida sau chiar de a le crea o biografie mincinoasă sau a-i discredită. Este și aceasta o modalitate de a anihila activitatea celor care încearcă să constituie viața cultural-națională într-o instituție ce ar funcționa efectiv în toate domeniile culturii și științelor umanistice, a editării de carte în limba română la Cernăuți, dar mai ales în direcția păstrării ființei naționale românești. Rămâne să înțelegem dacă aceste publicații sunt doar manifestarea unor ambiții personale sau sunt conștient premeditate.

Cu 20 de ani în urmă s-a constituit Societatea pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu” din Regiunea Cernăuți (președinte fondator – prof. univ. dr. Grigore Bostan) din care, ulterior s-au înființat majoritatea societăților românești din regiune și, chiar din Ucraina. Acestea s-au desprins din secțiile *Societății*: pentru învățământ, științifice, bisericești etc. Rând pe rând, în „Zorile Bucovinei” au fost publicate proiectele de statut: *Statutul Societății Științifico-Pedagogice republicane „Aron Pumnul”* (10 ianuarie 1991) – președinte, prof. univ. dr. Aurel Constantinovici; *Statutul Societății Cultural-Bisericești „Mitropolitul Silvestru Morariu-Andrievici”* (10 ianuarie 1991) – președinte, preotul Mihail Ivasiuc; *Statutul Societății Românilor (moldovenilor) din Regiunea Cernăuți – victime ale represaliilor staliniste „Golgota* (29 ianuarie 1991), președinte – Petre Grior, director adjunct al Arhivelor Statului din Cernăuți; *Statutul Doamnelor Române din Regiunea Cernăuți* (8 martie 1991), președinte – Victoria Ivasiuc; *Statutul Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina* (24 octombrie 1991), președinte – Constantin Olaru.

Fiecare dintre aceste societăți, la timpul său, a jucat un rol însemnat în lupta pentru recunoașterea și respectarea drepturilor românilor din regiune și din Ucraina. A fost o perioadă de entuziasm și încredere în propriile forțe. Tricolorul fălăia în fiecare sat și pe clădirea sediului Societății „Mihai Eminescu” și al redacției ziarului „Zorile Bucovinei”. Nu toate aceste societăți au supraviețuit până astăzi, unele au dispărut din diferite motive, altele au rămas doar pe hârtie.

Procesul a culminat cu *Congresul românilor din Regiunea Cernăuți*, când a început, de fapt, ruptura esențială dintre liderii societăților românești. Liderul cercului *Arboroasa* (scriitorul și ziaristul Dumitru Covalciuc), care fusese la început o structură a Societății „Mihai Eminescu”, a fost primul care a făcut nenumărate declarații în presă, (vezi „Zorile Bucovinei” de la începutul anilor '90 ai secolului trecut), anunțând ieșirea sa din Societatea „Mihai Eminescu” (aceasta fiind și principala organizatoare a Congresului). Motivele erau formulate, de fiecare dată,

destul de vag. La 5 iunie, cu două zile înainte de *Congres*, s-a constituit „Grupul 5 iunie”, principala opoziție a Congresului. Acest grup era format din liderii Societății „Golgota”, președinte Petre Grior, la care au aderat și alți intelectuali români, lideri sau membri ai altor societăți. Această dată marchează începutul unui lung deceniu de disensiuni, greșeli și neînțelegeri. Pentru prima dată am fost sfidați la începutul lucrărilor Congresului de un grup de tineri naționaliști ucraineni, sosiți cu autocarele de la Lvov, cerând insistent suspendarea Congresului sau, măcar, folosirea la *Congres* numai a limbii ucrainene. De ce n-am avea curajul să recunoaștem acest eșec chiar atunci, să începem de la început? La 11 iunie 1992 ziarul „Zorile Bucovinei” a publicat un amplu și optimist material despre *Congres*, *Însemnări de la Primul Congres al românilor din Regiunea Cernăuți*.

La 12 noiembrie 1992, în același ziar, la rubrica *Dreptul la opinie*, a apărut articolul semnat de către Comitetul executiv al Societății „Golgota”, *În căutarea adevărului* (o pagină de ziar) – un atac vehement la adresa liderilor Societății „Mihai Eminescu”, care au colaborat activ la pregătirea Congresului.

Ambițiile deșarte, slăbiciunile omenești și nepriceperea noastră de a conduce (de fapt, de a organiza corect și onest activitatea, conform unui program, ce ar defini prioritățile și ar fi fost bine orientat), au creat un impas din care, chiar dacă a intrat fiecare societate sau lider separat, trebuie acum să ieșim împreună, să promovăm niște proiecte capabile să susțină interesele comunității românești.

După 1995 au fost înregistrate încă trei societăți: Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți, președinte – poetul Ilie T. Zegrea (1998), Liga Tineretului Român din regiunea Cernăuți „Junimea” (1998), președinte – poetul Vitalie Zăgrea și Casa Limbii Române (2000), președinte – poetul Vasile Tărățeanu.

Astăzi la Cernăuți funcționează două tipuri de instituții, responsabile în egală măsură de felul și de calitatea în care este promovată cultura noastră națională, având în vedere prin aceasta și eficacitatea unor instituții ca școala și biserica.

Instituțiile de cultură ale Administrațiilor de Stat (regională și locale) în sarcina cărora intră problemele culturale ale românilor din regiune, ca cetățeni ai Ucrainei, respectarea legislației în vigoare referitoare la drepturile minorităților naționale din Ucraina (inclusiv urmărirea cazurilor când această legislație este încălcată). Or, românii își doresc o trupă de teatru profesionistă (cei șapte studenți care au absolvit Academia de teatru din Târgu-Mureș și nu și-au găsit loc de muncă la Cernăuți până astăzi). De mai mult de cincisprezece ani batem la porțile închise ale Secției regionale de cultură și ale Primăriei orașului pentru inaugurarea Muzeului „Mihai Eminescu” în casa lui Aron Pumnul. La acestea se adaugă multe alte doleanțe, formulate în nenumărate demersuri, adresări, memorii etc. La Cernăuți avem doar monumentul poetului Mihai Eminescu. Mulțumim și pentru atât.

În sate nu funcționează cele mai multe dintre Casele de Cultură, nu sunt completate cu cărți românești bibliotecile sătești... În afară de biserică și de școală nu există alte instituții de cultură! Petrecerea timpului liber pentru tineri, și pentru familiile tinere s-a transformat în petreceri cu multă băutură și distracții în discotecii. Aceasta distruge, în primul rând, intelectualitatea satelor noastre, pentru că în zilele de odihnă și de sărbătoare nu există alte posibilități (de exemplu, spectacole, concerte etc.). Oficialitățile nu mai invită (precum se obișnuia) colective artistice, nici din Republica Moldova, nici din România. Din cauza crizei economice și a

lipsei de sponsorizări, societățile din Cernăuți nu mai invită, decât foarte rar, colective artistice, cu spectacole și concerte, din România.

Instituțiile nonguvernamentale de cultură românească, în marea lor majoritate, sunt și ele inerte în acest sens (mai ales, impactul lor cultural în sate). Societatea „Mihai Eminescu”, iar în ultimul timp și Societatea scriitorilor din Cernăuți și Casa Limbii Române preferă să organizeze mari festivități la Cernăuți, satele noastre fiind neglijate în continuare. Cele cinci sărbători tradiționale românești, organizate în continuare de Societatea „Mihai Eminescu” o dată pe an la Cernăuți (*Limba noastră cea română, Florile dalbe, Mărțișorul*, și cele două aniversări consacrate poetului Mihai Eminescu), sunt absolut insuficiente pentru satisfacerea necesităților culturale ale populației românești din regiune, îndeosebi ale tineretului studios. Celelalte societăți stau la umbra așa-zisei *Uniuni a Societăților românești*, activitatea lor fiind aproape insesizabilă.

Provincie cu o istorie dramatică, Bucovina a fost și rămâne încă un spațiu literar puțin cunoscut, în care destinul generațiilor de români, de multe ori văduvit de tradițiile culturale din țară, ni se pare atât de deosebit și totodată atât de asemănător, căci indiferent de specificul lor istoric, ele toate au fost niște generații luptătoare. De aceea, frumoasa tradiție culturală românească din Bucovina nu a putut fi înlocuită nici cu cea germană (1775-1918), nici cu cea rusă sau ucraineană (1945-1996). Deprinderea de a scrie românește nu a încetat niciodată. Chiar dacă au existat perioade de „secetă literară” sau întreruperi bruște a procesului literar, în Bucovina s-au tipărit cărți românești: manuale, calendare, gramatici, opere literare.

„O literatură a Bucovinei a existat” – așa își începe Constantin Loghin cele două cărți de istorie a literaturii române în Bucovina (1924 și 1926), prin care încearcă să realizeze o primă sinteză a scrisului bucovinean din perioada austriacă. Se încheiase o epocă de 143 de ani de rezistență a românilor prin cultură. Soarta le-a hărăzit, ulterior, să se mai afle și sub alte stăpâniri, cu toate consecințele culturale și politice care survin în atare împrejurări.

Istoricul literar de astăzi constată că specificul și valorile culturii românești bucovinene au rezistat afirmându-se și mai târziu, în confruntarea cu alte tendințe culturale ale altor vremuri, la fel de vitrege, afirmate în diferite medii naționale, cu noi metode de deznaționalizare, prin impunerea altor limbi oficiale sau de comunicare, cu statut de „limbă maternă” secundă, susținute oficial prin școală și instituții de cultură. Cele două mari culturi – cea germană și cea slavă răsăriteană – atât de diferite, prin esența lor – și-au pus amprenta pe ființa scrisului românesc din această provincie, dar nu au reușit decât parțial acest demers, făcând-o să fie puțin mai în urma, nu însă și înstrăinată de literatura din țara mamă.

În 1917, istoricul Nicolae Iorga, într-o conferință susținută la București în fața corului Societății „Armonia” din Cernăuți, constata: „A fost o întrerupere cvasitotală a legăturilor culturale dintre noi. Eram așa de aproape și ne cunoșteam așa de puțin! Natural că în urma acestei necunoașteri s-au produs o mulțime de prejudecăți, și din partea noastră, și din partea d-voastră. România, o țară stricată, în părerea unora din bucovineni; Bucovina, o provincie românească pierdută, în părerea unora din România. Îndată ce ne-am cunoscut, am văzut foarte bine, că acestea sunt păreri greșite, strecurate în minți de oameni care aveau interese esențiale să le strecoare”.

Bănuia, oare, N. Iorga că în anul 2009, la aproape un secol, cuvintele lui vor fi tot atât de actuale, încât vom căuta în cărțile sale răspuns la aceleași întrebări care l-au frământat în legătură cu misterele supraviețuirii culturii românești în împrejurări atât de nefavorabile? Bucovina s-a transformat în perioada sovietică într-un spațiu închis, izolat de procesele literare și tradițiile culturale din țară, dar a existat, totuși, ceva ce a alimentat seva specificului și a valorilor naționale românești de aici, chiar în timpurile cele mai vitrege, când contactele cu țara au fost imposibile. Istoricul explica acest fenomen de rezistență națională prin mai mulți factori care au alimentat cultura românească de aici. Primul, și poate cel mai important, a fost „instinctul național” și caracterul conservator al țaranului care a păstrat și a dezvoltat formele culturale naționale proprii unui popor. Explicația este mai mult de natură psihologică.

„V-a salvat, spunea N. Iorga, inerția țaranului unită cu instinctul național superior, care a deosebit în trecut poporul nostru, însușirea corectând în mare măsură defectul, însușirea care este a lui, defectul care vine din vitregia împrejurărilor. Cultura și-o capătă un popor, dar instinctul, care îndeamnă către cultură și care găsește formele naționale ale unei culturi, acesta nu-l poate preda nici un profesor: el face parte din însușirile fundamentale”.

Biserica și mănăstirile, care erau de nezdruncinat în Bucovina, aveau un cler înalt și cult, o cultură religioasă cu vechi tradiții românești, în sfârșit, aveau și școli care au educat generații de călugări. Aici se găsea mănăstirea Putna, cu mormântul lui Ștefan cel Mare, care avea o influență deosebită asupra tuturor mănăstirilor bucovinene chiar și după secularizarea averilor acestora și înstrăinarea de biserica din Moldova.

Desigur, renașterea culturală a românilor din Bucovina le-o datorăm, îndeosebi după 1848, boierilor, răzeșilor și intelectualilor care au apărat interesele naționale și politice ale Bucovinei; instituțiile culturale și de învățământ au muncit pentru întreținerea și afirmarea lor în plan național și au susținut relații strânse cu românii de pe întreg teritoriul Austriei și din Principate.

Este oare o enigmă faptul, că după peste două secole de înstrăinare, în nordul Bucovinei se mai vorbește românește? Fenomenul bucovinean, ca problemă de supraviețuire a spiritualității și a identității românești, a continuității unor tradiții culturale naționale, trebuie să fie studiat în profunzime (nu doar monitorizat, conform unor modele socio-politice de astăzi), cu scopul de a urmări care sunt cauzele și consecințele deznaționalizării unui popor băștinaș prin schimbarea stătalității și a schimbării limbii de stat, prin introducerea, de fiecare dată, a unor condiții noi, insuficiente pentru păstrarea limbii, a confesiunii și a culturii, adică a celor trei vectori necesari pentru păstrarea mentalității și a identității naționale. Istoria românilor din Bucovina demonstrează, încă o dată, adevărul că un popor de cultură, cu tradiții istorice și culturale străvechi nu dispăre, chiar dacă condițiile sunt nefavorabile și continuă să se înrăutățească. Acest fenomen este o problemă de mentalitate și de psihologie a unui popor care, conservându-și valorile, a reușit să supraviețuiască unor perioade istorice de impunere forțată în comunicarea oficială, științifică și culturală a câtorva limbi de stat, străine de limba maternă: germana, rusa și ucraineana. Un astfel de popor nu poate fi „sacrificat”, în numele unor idealuri „false”, după cum consideră astăzi unii istorici și politicieni, ci susținut

concret în voința sa de a-și păstra limba, tradițiile și idealurile naționale, cu alte cuvinte, de a-și păstra identitatea națională.

În satele cu populație majoritară românească bisericile ortodoxe și protestante oficiază și astăzi serviciul divin în limba română. În conștiința unui popor există niște valori care nu pot fi distruse ușor.

Constatăm că în primul deceniu al mileniului trei, în nordul Bucovinei, s-a impus o viață culturală și literară românească viabilă.

Cercetarea științifică – care are drept scop studierea fenomenului nord-bucovinean românesc contemporan și a istorie românilor – nu poate fi considerată numai o problemă de ambiție politică (cu atât mai mult personală), ci una de interes istoric, sociologic și istorico-literar – va investiga aspecte multiple legate de viața unei populații băștinașe (în cazul de față a celei românești), situate într-un spațiu geopolitic care s-a aflat la intersecția intereselor geostrategice, economice și politice ale câtorva imperii: Turcia, Austria, Rusia.

Nu putem neglija și faptul că, în afara intereselor științifice (istorice, lingvistice, etnofolclorice, sociologice etc.), există omul „concret”, care își trăiește viața de zi cu zi, care trăiește – fiecare în felul său – tragedia înstrăinării de neamul său, a vicisitudinilor istorice (ocupațiile străine, foametea, deportările, războaiele etc.).

Multe familii, în special cele mixte, trec și prin tragedia înstrăinării spirituale a copiilor de părinții lor, de cultura și limba maternă. Omul simplu nu înregistrează și nu analizează evenimentele, el le trăiește, și nu de multe ori, le trăiește ca pe o tragedie personală. Frica a fost și rămâne; poate că și starea de spirit care i-a determinat pe unii să tacă, pe alții să se înstrăineze sau să se asimileze, pe alții să aștepte cu îndârjire vremuri mai bune. Iar dacă încercăm să privim războiul sau revoluțiile nu numai din punct de vedere al eroismului celor ce și-au sacrificat viața în numele unor idealuri naționale sau politice, ci și din punctul de vedere al tragediei prin care trece fiecare familie în aceste vremuri vitrege, vom înțelege că și înstrăinarea își are motivele sale, fie de natură psihologică, fie politică. Nici un recensământ nu va putea consemna „capetele plecate” ale românilor nord-bucovineni, care și-au renegat, de exemplu, naționalitatea.

Astăzi, zbaterea intelectualității românești din Ucraina pentru păstrarea identității și a spiritualității naționale înseamnă, în primul rând, asumarea unor responsabilități pentru viitor și conștientizarea priorităților: limba, biserica, școala, presa.

Situația de criză politică, economică și socială, în care se află statul ucrainean și care se agravează, creează condiții care provoacă precedente de încălcare de către unele instituții ale statului a drepturilor prevăzute de Constituție și de documentele interne și internaționale. Acest fapt impune o atmosferă încordată, susținută și de lipsa unor dialoguri culturale constructive între societățile naționale de cultură românești din regiunea Cernăuți și instituțiile corespunzătoare de stat, condiționează precedente nefavorabile ale unei activități constructive și eficiente; includem aici și adâncirea conflictelor din interiorul societăților și susținerea, într-un mod arbitrar sau haotic, a unor proiecte neesențiale. Situația în care instituțiile statale nu-și asumă responsabilitatea organizării și a finanțării proiectelor prioritare în domeniile culturii românești, inclusiv a instituțiilor de învățământ, favorizează apariția unor cazuri,

fără precedent, de analfabetism profesional al unor cadre aflate în posturi de conducere, de care depinde calitatea învățământului în limba română, ceea ce reduce considerabil autoritatea instituțiilor respective și a unor personalități marcante ale culturii și învățământului în limba română, care în astfel de condiții sunt puse în imposibilitatea de a stopa astfel documente și indicații oficiale (inclusiv manuale și recomandări metodice).

Este normal ca o populație să-și dorească un statut stabil, chiar confortabil.

De la proclamarea independenței Ucrainei (1991) până în prezent învățământul în limba română a avut mari pierderi morale: închiderea unor școli și clase românești și transferarea lor către limba ucraineană de predare, scăderea în continuare a orelor repartizate pentru limba și literatura română, acordarea unui statut inferior limbii și literaturii române în cadrul examenelor de absolvire prin includerea lor în listele examenelor neobligatorii și înlocuirea, în unele cazuri, cu examenul la limba și literatura ucraineană (sau la alegerea elevului); formularea ambiguă (poate fi și examenul la limba română) a ordonanțelor ministeriale, care, în majoritatea cazurilor, încalcă chiar Constituția țării, dă posibilitatea de a manevra în domeniul politicii școlare după bunul plac al direcțiilor regionale, raionale și orășenești de învățământ, aflate sub influența unor personalități panucrainene.

Din această perspectivă este nevoie de o nouă politică a Ministerului Învățământului de la Kiev, referitoare la dezvoltarea învățământului în limbile minorităților naționale, inclusiv a învățământului universitar. În prezent în Ucraina nu este asigurat dreptul minorităților naționale la studii superioare în limba maternă. Este evidentă și necesitatea schimbării politicii practicate la examenele de admitere în învățământul superior în universitățile care funcționează în teritoriile compact locuite de români și unde funcționează școli cu predare în limba română. Avem în vedere universitățile din Cernăuți, Ujgorod și Odesa în care candidaților să li se asigure dreptul de a susține examenele de admitere în limba română – limbă de predare în cele 114 școli din Ucraina.

Specificăm că, în condițiile bilingvismului activ, majoritatea elevilor își însușesc concomitent, încă de la vârsta preșcolară două (sau chiar trei) limbi. În astfel de condiții se formează structuri lingvistice paralele, care creează premisele unui „bilingvism ideal”. În astfel de condiții curriculum-ul școlar, manualele, materialele didactice, metodică predării etc. trebuie să prevadă situațiile de comunicare posibile pentru fiecare limbă în parte pe care elevul le va diferenția conștient.

Este evidentă necesitatea organizării unei Universități românești sau organizarea pe baza Universității existente la Cernăuți a Universității multiculturale cu predarea în limba română sau crearea unor grupe cu predarea în limba română la toate facultățile. Acest lucru este posibil, însă nu există fondurile necesare, Ucraina refuzând să susțină financiar o astfel de instituție bilingvă.

Analizând, doar parțial procesele care au loc în regiunea Cernăuți, ajungem la concluzia că lupta esențială pentru păstrarea conștiinței naționale, conservarea tradițiilor culturale naționale și a dezvoltării lor depind de mai mulți factori interni și externi: 1. lupta din interior a comunității românești pentru respectarea de către oficialități a Constituției și a legislației interne și susținerea, prin efort propriu, a funcționării limbii și a instituțiilor științifice, a școlilor, a presei, a culturii etc.; 2.

existența unui dialog constructiv cu instituțiile statului ucrainean și cu societățile nonguvernamentale, inclusiv între societățile românești, în domeniul respectiv: 3. dezvoltarea relațiilor cu instituțiile României, înaintarea și susținerea unor proiecte mai eficiente pentru comunitatea română din Ucraina.

Bibliografie

Loghin 1924 = Constantin Loghin, *Scriitori bucovineni. Antologie*, București, Tipografia reforma socială.

Loghin 1926 = Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina [1775-1919]. În legătură cu evoluția culturală și politică*, Cernăuți, Tipografia Mitropolit Silvestru.

La culture et la préservation de la langue – des composants essentiels de l'existence et de la conscience nationale. Une étude de cas – la région de Cernăuți

Ce travail présente le rôle essentiel, pour les Roumains de la région de Cernăuți, de la préservation de la culture et de la langue pour l'existence, la spiritualité et la conscience nationale, qui dépendent de plusieurs facteurs internes et externes: 1. la lutte intérieure de la communauté roumaine pour le fonctionnement de la langue et des institutions scientifiques, des écoles, de la presse, de la cultures, etc.; 2. l'existence d'un dialogue constructif avec les institutions de l'état ukrainien et avec les sociétés non-gouvernementales, inclusivement avec les sociétés roumaines; 3. le domaine des relations avec les institutions de la Roumanie et le soutien des projets plus efficaces pour la communauté roumaine d'Ukraine.

On peut parler pour cette région d'une histoire de la résistance par la langue, par l'école, par l'église et, généralement, par la culture.

Cernăuți, Ucraina